

מכון הדר

MECHON HADAR

Niddah, Part 2: Setting Up The System

Rabbi Ethan Tucker – tucker@mechonhadar.org

Center for Jewish Law and Values

I. For how many days does the Torah forbid intercourse?

ויקרא טו

¹וַיְדַבֵּר יְקֹנָק אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר: ²דַּבְּרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׁרוֹ זָבוּ טָמֵא הוּא: ³וְזֹאת תִּהְיֶה טְמֵאתוֹ בְּזָבוֹ כִּרְרַב בְּשָׁרוֹ אֶת זָבוֹ אוֹ הַחֲתִים בְּשָׁרוֹ מִזֹּבוּ טְמֵאתוֹ הוּא: ⁴כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב וְטָמֵא וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו וְטָמֵא: ⁵וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בַּמִּשְׁכָּב וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמִּים וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: ⁶וְהַיֹּשֵׁב עַל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו הַזָּב וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמִּים וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: ⁷וְהַנֹּגֵעַ בַּבְּשָׂר הַזָּב וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמִּים וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: ⁸וְכִי יֵרָק הַזָּב בַּטְּהוֹר וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמִּים וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: ⁹וְכָל הַמֶּרְקָב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזָּב וְטָמֵא: ¹⁰וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו וְטָמֵא עַד הָעֶרְב וְהַנּוֹשָׂא אוֹתָם וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמִּים וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: ¹¹וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב וְיִדְּיוֹ לֹא יִשְׁטֹף בַּמִּים וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמִּים וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: ¹²וְכָלִי חָרָשׁ אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב יִשְׁבֹּר וְכָל כְּלִי עֵץ יִשְׁטֹף בַּמִּים: ¹³וְכִי יִטְהַר הַזָּב מִזֹּבוּ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּשָׁרוֹ בַּמִּים חֲמִישִׁים וְטָהַר: ¹⁴וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח לוֹ שְׁתֵּי תְרִים אוֹ שְׁנֵי בָנִי יוֹנָה וּבָא לִפְנֵי יְקֹנָק אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּתְּנֵם אֶל הַכֹּהֵן: ¹⁵וַעֲשֵׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְקֹנָק מִזֹּבוּ: ט

¹⁶וְאִישׁ כִּי יִצֵּא מִמֶּנּוּ שְׁכַבְתָּ זָרַע וְרַחֵץ בַּמִּים אֶת כָּל בְּשָׁרוֹ וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: ¹⁷וְכָל בֶּגֶד וְכָל עוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה עָלָיו שְׁכַבְתָּ זָרַע וְכִבֵּס בַּמִּים וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: פ

¹⁸וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שְׁכַבְתָּ זָרַע וְרַחֲצוּ בַמִּים וְטָמְאוּ עַד הָעֶרְב:

¹⁹וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זָבָה בַּבְּשָׂרָה שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: ²⁰וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ וְטָמֵא וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו וְטָמֵא: ²¹וְכָל הַנֹּגֵעַ בַּמִּשְׁכָּב וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמִּים וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: ²²וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּכָל כְּלִי אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמִּים וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: ²³וְאִם עַל הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל הַכְּלִי אֲשֶׁר הוּא יִשְׁכַּב עָלָיו בִּנְגֻעוֹ בּוֹ וְטָמֵא עַד הָעֶרְב: ²⁴וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וְתִהְיֶה נִדְתָּהּ עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו וְטָמֵא: פ

וְאִשָּׁה כִּי יִזוּב זֶבֶד דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נִדָּתָהּ אוֹ כִּי תִזוּב עַל נִדָּתָהּ כָּל יָמֵי זֶבֶד טְמֵאָתָהּ כִּימֵי נִדָּתָהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הִוא: ²⁶כָּל
הַמְשָׁכָב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל יָמֵי זֶבֶד כְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה לָּהּ וְכָל הַכָּלִי אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו טְמֵא יִהְיֶה כְּטִמְאֹת נִדָּתָהּ: ²⁷וְכָל הַנוֹגֵעַ בָּם
טְמֵא וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרוּחָץ בַּמַּיִם וְטִמָּא עַד הָעֶרֶב: ²⁸וְאִם טָהָרָה מִזֶּבֶד וְסִפְרָה לָּהּ שְׁבַעַת יָמִים וְאַחֲרֵי תִטְהָר: ²⁹וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח לָּהּ
שְׁתֵּי תֵרִים אוֹ שְׁנֵי בָנִי יוֹנָה וְהִבִּיֵּאָה אוֹתָם אֶל הַכֹּהֵן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ³⁰וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה וְכִפֹּר
עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְקֹנֶק מִזֶּבֶד טְמֵאָתָהּ:

³¹וְהִזְרִיתֶם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטְמֵאָתָם וְלֹא יָמָתוּ בְּטִמְאָתָם בְּטִמְאָם אֶת מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם: ³²זֹאת תֹּרַת הַזֶּבֶד וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתָּ
זֶרַע לְטְמֵאָה בָּהּ: ³³וְהִדְוָה בְּנִדָּתָהּ וְהַזֶּבֶד אֶת זֶבֶדוֹ לְזָכָר וּלְנָקְבָה וְלֹאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה:

Vayikra 15

¹The LORD spoke to Moshe and to Aharon, saying: ²Speak to the children of Israel, and say to them:
Any-man, any-man, when he becomes one-with-a-flow from his “flesh”,¹ his flow—it is *tamei*. ³And this is
his *tum’ah* during his flow, (whether) his “flesh” oozes with his flow, or his “flesh” is sealed up by his flow, it
is his *tum’ah*. ⁴Any place-of-lying² that the one-with-the-flow lies on becomes *tamei*; and any vessel that he
sits on becomes *tamei*. ⁵A man that touches his place-of-lying is to scrub his garments and wash in water,
and will remain-*tamei* until sunset. ⁶One who sits on the vessel on which the one-with-a-flow sits is to scrub
his garments and wash in water, and will remain-*tamei* until sunset. ⁷One who touches the flesh of the
one-with-the-flow is to scrub his garments and wash in water, and will remain-*tamei* until sunset. ⁸Now if
one-with-a-flow spits on one (who is) pure, (that one) is to scrub his garments and wash in water, and will
remain-*tamei* until sunset. ⁹Any saddle-mounting that one-with-a-flow mounts, becomes-*tamei*. ¹⁰Anyone
who touches anything that is under him will remain-*tamei* until sunset; one-who-carries them is to scrub his
garments and wash in water, and will remain-*tamei* until sunset. ¹¹Anyone whom the one-with-the-flow
touches, not having rinsed his hands in water, is to scrub his garments and wash in water, and will
remain-*tamei* until sunset. ¹²And an earthen vessel that the one-with-the-flow touches is to be broken, and
any wooden vessel is to be rinsed in water. ¹³Now when the one-with-the-flow is purified from his flow, he
is to number himself seven days of being pure; when he scrubs his garments and washes his flesh in living
water, then he is pure. ¹⁴On the eighth day he is to take himself two turtledoves, or two young pigeons, and
is to come before the presence of the LORD, at the entrance to the Tent of Appointment, and is to give

¹ A euphemism for his sexual organ.

² E.g., a bed.

them to the priest. ¹⁵The priest is to sacrifice them, the one as a *hattat*-offering³ and the other as an offering-up;⁴ thus will the priest effect-purgation for him before the presence of the LORD, from his flow.

¹⁶Now a man, when there goes out from him an emission of seed, he is to wash in water all of his flesh, and will remain-*tamei* until sunset. ¹⁷Any garment or any animal-skin on which there is an emission of seed is to be scrubbed in water, and will remain-*tamei* until sunset.

¹⁸And (also) a woman with whom a man lies, (with) an emission of seed: They are to wash in water, and will remain-*tamei* until sunset.

¹⁹A woman—when she is one-with-a-flow, her flow being of blood from her “flesh,”⁵ seven days shall she remain in her (state of) being-apart. Anyone who touches her is to remain-*tamei* until sunset. ²⁰Anything that she lies upon in her (state of) being-apart becomes *tamei*; anything that she sits upon becomes *tamei*.

²¹Anyone who touches her lying-place is to scrub his garments and wash in water, and will remain-*tamei* until sunset. ²²Anyone who touches any vessel that she sat upon is to scrub his garments and wash in water, and will remain-*tamei* until sunset. ²³Whether it is upon the lying-place or upon the vessel that she has sat upon, on touching it he will remain-*tamei* until sunset. ²⁴And if a man lies, yes, lies with her, so that her (state of) being-apart is upon him,⁶ he will remain-*tamei* for seven days, any place-of-lying upon which he lies becomes *tamei*.

²⁵Now a woman—when the flow of her blood flows for many days, when it is not the time of her being-apart, or when it flows out over-and-above her being-apart, all the days of her *tamei* flow she shall be like (during) the days of her being-apart, she is *tamei*. ²⁶Any lying-place upon which she lies, all the days of her flow, shall be for her like the lying-place (during) her being-apart, and any vessel that she sits upon shall be *tamei*, like the *tum'ah* of her being-apart. ²⁷Whoever touches them becomes *tamei*, he is to scrub his garments and wash in water, and will remain-*tamei* until sunset. ²⁸Now when she is purified from her flow, she is to number seven days, and afterwards, she becomes pure. ²⁹And on the eighth day she is to take herself two turtledoves, or two young pigeons, and is to bring them to the priest, to the entrance of the Tent

³ Often rendered as “sin-offering”, but as here and in other places, better rendered as a “purification-offering.”

⁴ This is the *olah*, which is entirely burned on the altar.

⁵ A euphemism for her sexual organs.

⁶ An alternative reading might be that וְהָיָה נִדְתָּהּ עָלָיו literally refers to the man emerging with blood on his member, a shocking sight that demands a dramatic response. We seem to find echoes of this substantive (if not exegetical) approach in Ibn Ezra, who understands the verse as limited to the case of a woman who begins to menstruate during intercourse.

of Appointment. ³⁰The priest is to effect-purgation for her before the presence of the LORD, from her *tamei* flow.

³¹You are to have the children of Israel avoid their *tum'ah*; that they die not from their *tum'ah*, when they make my Dwelling *tamei* that is in their midst. ³²This is the Instruction for the one-with-a-flow and for (one) from whom goes out an emission of seed, becoming *tamei* thereby; ³³and for one infirm in her (state of) being-apart, for one who has-a-flow with his flow, male or female, and for a man that lies with a *tamei*-woman.

ויקרא יח:יט

וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדַת טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עֲרוּתָהּ:...

Vayikra 18:19

¹⁹To a woman as long as she is cast out on account to her *tum'ah*, you are not to come-near, exposing her nakedness!...

ויקרא כ:יח

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דְּוָה וְגִלָּה אֶת עֲרוּתָהּ אֶת מְקוֹרָהּ הָעֵרָה וְהָיָא גִלְתָּהּ אֶת מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם:...

Vayikra 20:18

¹⁸A man who lies with a woman (in her) infirmity, exposing her nakedness—her source he has laid-naked, and as for her, she has exposed her source of blood; the two of them are to be cut off from amid their kinspeople!...

ספרא מצורע - פרשת זבים פרשה ה הלכה יב

והדוה בנידתה זקנים הראשונים היו אומרים תהיה בנידתה לא תכחול ולא תפקוס עד שתבא במים עד שבא רבי עקיבא ולמד נכנס הדבר לידי איבה והוא מבקש לגרשה, הא מה אני מקיים והדוה בנידתה תהא בנידתה עד שתבוא במים.

Sifra Metzora Zavim Parashah 5:12

She who is weak in her menstrual state—Earlier elders used to say that she should be in state of being cast out: she should not put on makeup or style her hair until she immerses in water. But then R. Akiva taught: This will lead to great tension and he will end up divorcing her! What does this verse teach? She remains in a state of *niddah* until she immerses in water.

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ב

מעשה באדם אחד שקרא הרבה ושנה הרבה ושמם ת"ח הרבה ומת בחצי ימיו והיתה אשתו נוטלת תפלו וחוזרת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות והיתה צועקת ובוכה ואמרה להם רבותי כתיב בתורה כי היא חייך ואורך ימך בעלי שקרא הרבה ושנה הרבה ושמם ת"ח הרבה מפני מה מת בחצי ימיו. לא היה אדם שהשיב לה דבר. פעם אחת נדמן לה אליהו זכור לטוב אמר לה בתי מפני מה את בוכה וצועקת. אמרה לו רבי בעלי קרא הרבה ושנה הרבה ושמם ת"ח הרבה ומת בחצי ימיו. א"ל כשאת בנדתך כל אותן ג' ימים הראשונים מהו אצלך. אמרה לו רבי ח"ו שלא נגע בי אפילו באצבע קטנה שלו אלא כך אמר לי אל תגעני בכלום שמא תבא לידי ספק. כל אותן ימים האחרונים מהו אצלך. אמרה לו רבי אכלתי עמו ושתייתי עמו וישנתי עמו בבגדי על המטה ובשרו נגע בבשרי אבל לא נתכוין לדבר אחר. א"ל ברוך המקום שהרגו שכך כתוב בתורה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב:

Avot Derabbi Natan Version A Chapter 2

It once happened that a man who had studied a great deal of both Written and Oral Torah, and who had spent much time as an apprentice to scholars died young. His wife took his tefillin and went around to synagogues and houses of study and would scream and cry: "Master! It says in the Torah, 'it is your life and length of days!' Why then did my husband, who studied a great deal of both Written and Oral Torah, and who spent much time as an apprentice to scholars, die young?" No one had an answer for her. One time, she came across Eliyahu and he said, "My daughter, why are you crying and screaming?" She said to him: Master! My husband studied a great deal of both Written and Oral Torah and spent much time as an apprentice to scholars, and yet he died young! He said to her: "When you were menstruating, how did he behave with you during the first three days?" She said to him: "My master! God forbid! He didn't even touch me with his pinky finger! He would say to me: Don't touch anything, lest you put yourself in a doubtful situation." "And during the later days, how did he behave?" "She said to him: Master, I ate with him, I drank with him, I slept with him in the same bed with my clothing on, and his skin touched mine. But he never dreamed of anything else. He said to her: Blessed is God who killed him, for it says in the Torah: "You shall not approach a woman to uncover her nakedness, as long as she is cast out by her *tum'ah*."

בבלי נדה לא:

תניא, היה ר"מ אומר: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה - מפני שרגיל בה, וקץ בה, אמרה תורה: תהא טמאה שבעה ימים, כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה.

Talmud Bavli Niddah 31b

It is taught: R. Meir used to say: Why did the Torah say that a *niddah* [is forbidden to her husband] for seven days? Because he grows accustomed to her and then gets sick of her; the Torah says: let her be *temeiah* for seven days, so that she will be attractive to her husband just as when they entered into marriage.

II. What role does immersion play in ending the period of *niddah*?

A. How do we know a *niddah* must immerse at all?

Irregular Female Flux—זבה	Regular Female Flux—נדה	Irregular Male Flux—זב
²⁵וְאִשָּׁה כִּי יִזוּב זֹב דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עַת נִדְתָּה אוֹ כִּי תִזוּב עַל נִדְתָּה כָּל יָמֵי זֹב טְמֵאָתָה כִּימֵי נִדְתָּה תִּהְיֶה טְמֵאָה הוּא: ²⁶כָּל הַמְשָׁכָב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל יָמֵי זֹבָה כְּמִשְׁכָּב נִדְתָּה יִהְיֶה לָּהּ וְכָל הַכֹּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה כְּטִמְאָת נִדְתָּה: ²⁷וְכָל הַנוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב:	¹⁹וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זָבָה בְּבִשְׂרָה שְׁבַעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּה וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב: ²⁰וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּה יִטְמָא וְכָל אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו יִטְמָא: ²¹וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּמִשְׁכָּבָהּ יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב: ²²וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּכָל כֹּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב: ²³וְאִם עַל הַמְשָׁכָב הוּא אוֹ עַל הַכֹּלִי אֲשֶׁר הוּא יִשְׁבֹּת עָלָיו בְּנִגְעוֹ בּוֹ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב: ²⁴וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּה וְתִהְיֶה נִדְתָּה עָלָיו וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים וְכָל הַמְשָׁכָב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא:	²...אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבִּשְׂרוֹ זֹבּוֹ טָמֵא הוּא:.... ⁴כָּל הַמְשָׁכָב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הֵזָב יִטְמָא וְכָל הַכֹּלִי אֲשֶׁר יִשָּׁב עָלָיו יִטְמָא: ¹וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב: ⁶וְהַיֹּשֵׁב עַל הַכֹּלִי אֲשֶׁר יִשָּׁב עָלָיו הֵזָב יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב: ⁷וְהַנֹּגֵעַ בְּבִשְׂרוֹ הֵזָב יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב: ⁸וְכִי יִלֵּק הֵזָב בְּטַהוֹר וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב: ⁹וְכָל הַמְרַכֵּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הֵזָב יִטְמָא: ¹⁰וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב: ¹¹וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הֵזָב וְיָדָיו לֹא יִשְׁטַף בְּמִים וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב: ¹²וְכִלִּי חֲרָשׁ אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הֵזָב יִשְׁבֹּר וְכָל כֹּלִי עֵץ יִשְׁטַף בְּמִים: ¹³וְכִי יִטְהַר הֵזָב מִזֹּבּוֹ וְסִפֵּר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בִּשְׂרוֹ בְּמִים חַיִּים וְטָהַר: ¹⁴וְכִי יִגַּע בְּמִינֵי יִקַּח לוֹ שְׁתֵּי תַרְסִים אוֹ שְׁנֵי בָנִי יוֹנָה וּבֹא לִפְנֵי יִקְנֹק אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנָּם אֶל הַכֹּהֵן: ¹⁵וְעָשָׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יִקְנֹק מִזֹּבּוֹ:
²⁸וְאִם טָהְרָה מִזֹּבָה וְסִפְרָה לָּהּ שְׁבַעַת יָמִים וְאַחֵר תִּטְהַר: ²⁹וְכִי יִגַּע בְּמִינֵי יִקַּח לָהּ שְׁתֵּי תַרְסִים אוֹ שְׁנֵי בָנִי יוֹנָה וְהִבְיָאָה אוֹתָם אֶל הַכֹּהֵן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ³⁰וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יִקְנֹק מִזֹּבּוֹ טְמֵאָתָה:	??????	

ספרא מצורע זבים פרשה ה פרק ט הלכה ב
ר' שמעון אומר ואחר תטהר אחר המעשה תטהר

Sifra Metzora Zavim 5:9:2

‘And after that, she shall be pure’—after an action (i.e. immersion), she shall be pure.

ירושלמי נזיר ז:ד, נו עמוד ד
כל הטמאים בטומאתן עד שיבואו במים

Yerushalmi Nazir 7:4, 56d

Anything *tamei* remains *tamei* until it passes through water.

אליהו רבה (איש שלום) פרשה טז

...כל האומר לאשתו ולבניו ולבני ביתו, געו בכלים ועשו מה שאתם רוצים, והלא אין טבילה לנידה מן התורה, אינו רואה קורת רוח בעולם.

Tanna Devei Eliyahu, Eliyahu Rabbah #16, Eretz Yisrael?, 10th c.?

...Anyone who tells his wife and his children and the members of his household: “Touch the vessels and behave as you like, for there is no requirement in the Torah that a *niddah* must immerse,” such a person will never get any pleasure from this world.

ספר הלכות גדולות סימן מא - הלכות נידה עמוד תלט-תמ

זב וזבה טבילתן מדאורייתא, נדה מדרבנן היא...ומנלן דבעיא נדה טבילה, דאקשה רחמנא לזבה מה זבה בעיא טבילה אף נדה בעיא טבילה...

Sefer Halakhot Gedolot #41, Hilkhoh Niddah, (Hildesheimer ed., pp. 439-440), R. Shimon Kayyara, Babylonia?, 9th c.?

While the immersion for a *zav* and a *zavah* is of Biblical authority, a *niddah*'s immersion is only rabbinic...How do we know that a *niddah* requires immersion? The Torah compares her to a *zavah*, just as a *zavah* requires immersion, so too a *niddah*...

בית הבחירה ברכות לא, ר' מנחם המאירי, פרובנס, המאה הי"ג-י"ד

ומה שכתבו גדולי הרבנים שטבילת נדה אינה תורה אלא דברי סופרים, הואיל ולא מצינו טבילה בתורה לנדה אלא לזבה, אין הדברים נראין.

Beit Habehirah Berakhot 31a, R. Menahem Hameiri, Provence, 13th-14th c.

I do not agree with the view of *gedolei harabbanim* that the requirement for a *niddah* to immerse is only rabbinic, since it is not explicitly written in the Torah except in the case of *zavah*.

בית הבחירה נדה 10:

ומכל מקום יש דוחים את כלם מדתניא ביומא, "ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליושבי ירושלם לחטאת ולנדה—מכאן רמז לטבילת נדה מן התורה." אלמא הלכת סיני היא ולא של תורה ואין זה סתירה לדעתי שמ"מ יש ללמדה ממה שכתבו הם אלא שבפסוק זה נתפרשה להדיא

Beit Habehirah Niddah 66b

Nonetheless, some reject all of these proofs based on a passage in Yoma: "On that day, there shall be a fountain opened to the house of David and to the inhabitants of Jerusalem, for *batah* and for *niddah*—this is the hint at immersion for a *niddah* in the Torah." Therefore [they claim], it is a tradition from Sinai and not from the Torah. But this is no contradiction, in my view. One can still learn it from [any of the other possible ways] and say that this verse [in Zekhariah] makes the implicit explicit.

תשובות הגאונים - מוסאפיה (ליק) סימן מה

שאלו מן קמאי מר רב יהודאי גאון ריש מתיבתא ז"ל...
תוב שמ"ק טבילה לנדה מן התורה מנין. ואמר קל וחומר ממגעה...

Geonic Responsa, Musafia #45, Rav Yehudai Gaon, Babylonia, 8th c.

...They asked him: What is the biblical basis for requiring a *niddah* to immerse? He said: It is *a fortiori* from the objects that she touches...

תוספות מסכת יבמות דף מז עמוד ב

במקום שהנדה טובלת - טבילת נדה לא כתב קרא בהדיא...ור"ת מפרש דנפקא לן מהא דדרשין בע"ז (דף עה:)
אך במי נדה יתחטא מים שהנדה טובלת בהם וכמה הם מ' סאה ורבינו יצחק פירש דנפקא מהא דדרשין בפ' במה
אשה (שבת דף סד:) תהיה בנדתה תהא בנדתה עד שתבא במים.

Tosafot Yevamot 47b

"In the place where a *niddah* immerses"—Scripture does not explicitly mention immersion for a *niddah*...R. Tam explained that we derive it from the exegesis in Bavli Avodah Zarah: "It must be purified in the waters of *niddah*—water sufficient for a *niddah* to immerse in, which are 40 *seah*."
R. Yitzhak [of Dampierre] explained that we derive it from the exegesis in Bavli Shabbat: "She shall be in her *niddah*—she must remain in her *niddah* until she immerses in water."

ספר אור זרוע ח"א - הלכות נדה סימן שנט

ור"ת פ"א דאיתא מדאמר ס"פ בתרא דע"ז אך במי נדה יתחטא במים שהנדה טובלת בהן אלמא דטבילת נדה דאורייתא. מיהו האמת נראה כי אסמכתא בעלמא הוא כי מי נדה היינו מי חטאת כדכתי' מי נדה לא זורק עליו.

Sefer Or Zarua I, Niddah #359, R. Yitzhak b. Moshe, Vienna, 14th c.

R. Tam explained that we derive it from...“It must be purified in the waters of *niddah*.” However, this truly seems like a mere support, since “the waters of *niddah*” [in that phrase] refers to the waters of purification [used in conjunction with the red heifer], as it is written [in the context of the red heifer]: “the waters of *niddah* were not sprinkled upon him.”

חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף יג עמוד ב

וכן קשיא לי שנלמוד טבילת נדה מכאן תהא בנדתה עד שתבוא במים, דא"כ זקנים הראשונים דמוקמי ליה (לק' ס"ד ב') [ללא תכחול ולא תתקשט במיני צבעונין, טבילה לנדה מנא לה...ומה שאמר ר"ע תהא בנדתה עד שתבוא במים משמע לי דהיינו אזהרה לאשה שתהא נזכרת לנדתה ותהיה מרחקת עצמה ומתנדה מבעלה ומטהרות כל ימי נדותה, והאי דקאמר עד שתבוא במים לישנא בעלמא כל ימי נדותה עד שתטהר, ובלשון ראשון של זקנים הראשונים תניא נמי לא תכחול ולא תפקוס עד שתבוא במים וזו ראייה לדברינו

Ramban Shabbat 13b, R. Moshe b. Nahman, Spain, 13th c.

I also find it difficult to derive the requirement for a *niddah* to immerse from the exegesis of “she shall be in her *niddah* until she immerses in water.” If that were the source, how would the early elders derive immersion for a *niddah*?...That which R. Akiva said... “until she immerses in water” is just an expression for all the days of *niddah*, until she is purified, and this language is also used by the early elders [in our version of the Sifra, but not our version of the Bavli—EMT], and this proves our point.

B. Even if the Torah demands immersion to exit a state of *tum'ah*, does it demand it in order to resume sexual intimacy?

1. Classical Rabbinic Sources

משנה נדה י"ח

הרואה יום אחד עשר וטבלה לערב ושמשה בש"א מטמאין משכב ומושב וחייבין בקרבן בה"א פטורין מן הקרבן טבלה ביום שלאחריו ושמשה את ביתה ואח"כ ראתה בש"א מטמאין משכב ומושב ופטורים מן הקרבן ובה"א הרי זה גרגרן
ומודים ברואה בתוך י"א יום וטבלה לערב ושמשה שמטמאין משכב ומושב וחייבין בקרבן...

Mishnah Niddah 10:8

A woman who sees blood on day 11 [of the days marked for *zivah*] and immerses that night and has sex that night: Beit Shammai rule that the couple render bedding and seating *tamei* and are liable for a sacrifice. Beit Hillel exempts them from a sacrifice.

If she immersed on the following day and had sex the following day and then saw blood on that same day: Beit Shammai rule that the couple render bedding and seating *tamei* and are exempt from a sacrifice. Beit Hillel say: This man is a glutton.

Both agree that if a woman sees blood within the 11 days [marked for *zivah*] and she immerses that evening and has sex that evening, the couple render bedding and seating *tamei* and are liable for a sacrifice...

בבלי יבמות לד.

אמר רב עמרם אמר רב: בשופעות מתוך י"ג לאחר שלשה עשר לאחיובי אינה, מתוך שנים עשר לאחר שנים עשר לחיובי אינה.

Talmud Bavli Yevamot 34a

Said Rav Amram said Rav: If the women were continuously bleeding just as the grooms turned 13 and as the brides turned 12.⁷

בבלי חולין לא.

אתמר: נדה שנאנסה וטבלה - אמר רב יהודה אמר רב: טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה, ור' יוחנן אמר: אף לביתה לא טהרה. א"ל רבא לר"נ, לרב דאמר: טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה, עון כרת הותרה, איסור מיתה מיבעיא? אמר ליה: בעלה חולין הוא, וחולין לא בעי כוונה.

Talmud Bavli Hullin 31a

A *niddah* who unintentionally immersed: Said Rav Yehudah said Rav: She is *tehorah* for her husband but forbidden to eat *terumah*. R. Yohanan said: She is not *tehorah* even for her husband. Said Rava to R. Nahman: According to Rav, if we permit the sin of *kareit*, isn't it obvious we would permit the prohibition related to [mere] death? He said to him: Her husband has the status of *bullin* [non-sacred items], and [purification for] *bullin* does not require intention.

2. Medieval Sources

תשובות הגאונים - מוסאפיה (ליק) סימן מה

תוב שמ"ק נדה שלא טבלה מי איתה באיסור כרת או לא. ואמר איתה.
תוב שמ"ק טבילה לנדה מן התורה מנין. ואמר קל וחומר ממגעה...

Geonic Responsa, Musafia #45, R. Yehudai Gaon, Babylonia, 8th c.

⁷ I am following here the reading of Rashi, which is also that of our printed editions.

...They asked him: A *niddah* that has not immersed, is sex with her still subject to the penalty of *kareit*? He said: yes.

They asked him: What is the biblical basis for requiring a *niddah* to immerse? He said: It is *a fortiori* from the objects that she touches...

תוספות ר' יהודה מפאריש עבודה זרה עה:

ופירש בה"ג קל וחומר, מגעה שהיא בלאו צריך טבילה, לבעלה שהיא בכרת לא כל שכן?

Tosafot R. Yehudah of Paris on Avodah Zarah 75b, France, 13th c.

The author of Halakhot Gedolot⁸ [derived the requirement for a *niddah* to immerse before resuming sexual relations] *a fortiori*: If the items she touches, which only trigger a simple negative commandment, require immersion, then isn't it obvious she must immerse for her husband, where the penalty of *kareit* is in play?

תוספות מסכת חגיגה דף יא עמוד א

...הא לאו מילתא היא דמהאי ק"ו לא מצי נפיק דק"ו פריכא הוא דהא כמה חציצות וכוונה דבפרק ב' דחולין (דף לא.) מצינו לטהרות ולא לבעלה...

Tosafot Hagigah 11a

...[The above logic] is invalid; we cannot derive it from that *a fortiori*, because it is flawed: There are a number of laws that apply only in the context of purities but not in the context of sexual relations...

רמב"ם הלכות איסורי ביאה ד הלכה ג

במה דברים אמורים שהטומאה תלויה בימים בשטבלה במי מקוה אחר הימים הספורים, אבל נדה וזבה ויולדת שלא טבלו במי מקוה הבא על אחת מהן אפילו אחר כמה שנים חייב כרת, שבימים וטבילה תלה הכתוב שנאמר ורחצו במים זה בנין אב לכל טמא שהוא בטומאתו עד שיטבול.

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יא הלכה טז

אין האשה עולה מטומאתה ויוצא מידי ערוה עד שתטבול במי מקוה כשר... אבל אם רחצה במרחץ אפילו נפלו עליה כל מימות שבעולם הרי היא אחר הרחיצה כמות שהיתה קודם הרחיצה בכרת, שאין לך דבר שמעלה מטומאה לטהרה אלא טבילה במי מקוה או במעיין או בימים שהם כמעין...

⁸ We have no record of this reasoning in our versions of Halakhot Gedolot. A number of rishonim assumed that R. Yehudai Gaon was the author of Halakhot Gedolot. I assume what happened here was as follows: People in the world of the Tosafot had a tradition that R. Yehudai Gaon used a קל וחומר in order to ground the requirement for a *niddah* to immerse. Even though this קל וחומר was originally intended to ground the notion that a *niddah* needed to immerse *at all*, later figures like R. Yehudah of Paris adapted and expanded his position so it could also cover the requirement to immerse for sexual relations as well. (Or they simply assumed this was what R. Yehudai Gaon was speaking about in the first place.) They then, based on their other traditions regarding R. Yehudai Gaon, attributed this view to Halakhot Gedolot.

Rambam, Hilkhhot Issurei Biah 4:3

When is it the case that *tum'ah* is dependent on days? When she has immersed in a *mikveh* after the requisite number of days. But a *niddah* or a *zavah* or a woman who gave birth who never immersed in a *mikveh* are still subject to the penalty of *kareit* even if several years have passed [since the bleeding stopped], because the Torah made the matter dependent on both time and immersion, as it says: “And they shall bathe in water”—this creates an overarching principle that anyone who is *tamei* remains *tamei* until immersion.

Rambam, Hilkhhot Issurei Biah 11:16

A woman does not exit her state of *tum'ah* and cease to be sexually forbidden until she immerses in a proper *mikveh*...But if she bathes in a bathhouse—even if all the water in the world passed over her—[sex with her] after such bathing is no different than it was prior to the bathing, it is subject to *kareit*. Nothing can transfer a person from *tum'ah* to *taharah* except immersion in a *mikveh* or a natural spring, or a large body of water that has the status of a spring...

נחל אשכול על ספר האשכול, ר' צבי בנימין אוירבך, גרמניה, המאה ה"ט

גם על למוד דספרא שהביא הרמב"ם, "ורחצו במים—זה בנין אב שכל הטמאים צריכין טבילה", יש להשיב דהאי קרא ודאי לטהרות אתמר, דלבעלה לא בעיא טבילה כששמשה...וכן יש לפרש הכתוב, "ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד לחטאת ולנדה...דבטהרות משתעי".

Nahal Eshkol, R. Tzvi Binyamin Auerbach, Germany 19th c.

One can also refute the proof cited by the Rambam...because that verse is obviously about purities, since we do not say that a woman must immerse after having sex with her husband in order to have sex again [even though they are both *tamei'im* on account of this intercourse]...and so too one can explain the verse, “On that day, there shall be a fountain opened to the house of David...for *batat* and for *niddah*” as only dealing with purities.

ערוך לנר מסכת יבמות דף מז עמוד ב

לטעם הר"י גאון ולטעם ר"ת ק"ק דאכתי מנ"ל טבילה בנדה לבעלה דלמא רק לטהרות ובשלמא לפי ר"י א"ש דדרשה תהי' בנדתה משמע שעד שתבא במים כל דיני נדה עלי' אפילו לבעלה...ולענ"ד אפשר לומר דלכאורה קשה למה הוקשה להרי"ג ור"ת מנ"ל טבילה בנדה דלמא באמת לא כתיב רק הל"מ היא...ולכן י"ל דבאמת לא הוי דאורייתא רק הטבילה לענין טהרות ולבעלה היא הל"מ לשיטת הרי"ג ור"ת:

Arukh La-Ner Yevamot 47b, R. Ya'akov Ettlinger, Germany, 19th c.

According to R. Yehudai Gaon and R. Tam, it is unclear: How do they derive a requirement for a *niddah* to immerse before sex? Perhaps [the verses they cite as proof for immersion] only apply to purities! R. Yitzhak [of Dampierre] at least cites an exegesis that suggests that she remains a *niddah* in all respects until

immersion, even with regard to her husband...Indeed, according to R. Yehudai Gaon and R. Tam, only the immersion required for purities is biblical, but for her husband it is a tradition from Sinai.

III. Summary

העמק דבר ויקרא יח:ט, ר' נפתלי צבי יהודה ברלין, וולוז'ין, המאה הי"ט
בנדת טומאתה—ולא כתיב "ואל אשה נדה", ללמדנו דכל זמן שלא באה במים אסור כל מיני קורבה...

Ha'amek Davar Vayikra 18:19, R. Naftali Tzvi Yehudah Berlin, White Russia, 19th c.

"In the *niddah* of her *tum'ab*"—It does not say, "Do not come near to a *niddah*", to teach us that as long as she has not immersed [and removed the *tum'ab*], all forms of coming near are forbidden...

רש"ר הירש ויקרא פרק יח פסוק יט

בנדת טמאתה: כל עוד המצב והטומאה שבעקבותיו מוציאים אותה מכלל מקדש וקדשיו - הרי הקריבה אליה איננה אלא קריבה לגלות ערוה. רק לאחר שבעת ימים וטבילה (ע"י לעיל טו, יט) - או לאחר שבעת ימים נקיים וטבילה (שם פסוק כח) - רק אז "ואחר תטהר" (שם): בעת ובעונה אחת תטהר לבעלה ולמקדש!

R. Shimshon Raphael Hirsch on Vayikra 18:19

בנדת טומאתה: As long as her status and its consequent *tum'a*, which casts her out of the Temple and its sancta, persists, drawing near to her is nothing more than drawing near in order to uncover her nakedness. Only after seven days and immersion, or after a waiting period of seven days and immersion, only then does she become טהורה/pure. At the very same moment she becomes טהורה/pure to both her husband and the Temple!